ÁTÉPÍTETT TÖRTÉNELEM A DÉL-ERDÉLYI VÁRBAN ÉS AZON KÍVÜL

Fogaras, a bevehetetlen erődítmény meghódítása

Olvad a magyar múlt, akár nyár derekán a hó a közeli hegyek ormain. Fogarason Apor László, a Hunyadiak, Bethlen Gábor, Lorántffy Zsuzsanna, Apafi, Árva Bethlen Kata, Mikszáth, Babits neve legfeljebb az idősebb magyarok emlékeiben élnek. A vár ura rég kicserélődött, az utcák, terek neve megváltozott, a márványtábla lekerült, az iskola kiürült.

SZUCHER ERVIN

FOTÓK: SZUCHER ERVIN

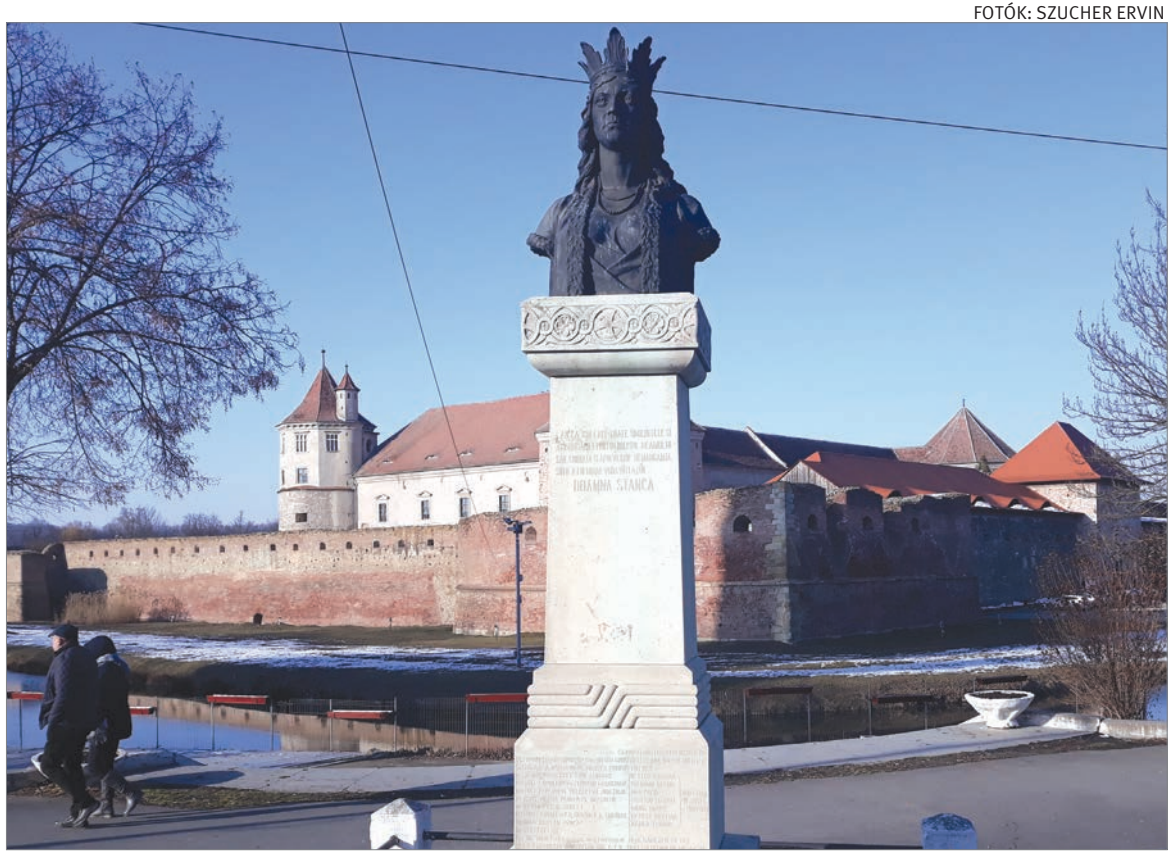

Mihály vajda felesége, Doamna Stanca szobra az általa mindössze egy évig lakott vár előtt

Szinte mindegy, honnan érkezik Fogarasra a vándor, Brassóból vagy Nagyszebenből, netán a havasok túloldaláról, a várat nem kerülheti el. Így tette az utazó néhány száz évvel ezelőtt, így teszi a modern idők látogatója is. A hét évszázaddal ezelőtt, Erdély vajdája, Apor László által épített vár a környék legfontosabb erődítményének számított, amely az idők során sok mindent megért: ostromot és békét, szerelmet és cselszövést, országgyűlést és megszállást, vigadalmat és fogolykínzást. Ma az ország egyik legjobban konzervált középkori épületeként közkedvelt turisztikai látványosságként szolgál. Akad is látogatója bőven, a statisztikák szerint évről évre több. Tavaly 157 ezren fordultak meg itt, harmincezerrel többen, mint a rekordesztendőnek kikiáltott 2017-es évben. A látogatók kétharmada az ország többi szegletéből érkezik, a további egyharmadot főként német, francia és magyarországi turisták teszik ki.

Történelemhamisítás köntörfalazás nélkül

Utóbbiakra való tekintettel a várban székelő és az ingatlant kezelő Valer Literat Múzeum magyar nyelvű tájékoztatóval is előrukkolt, pontosabban egy románból fordított, hiányos és hamis anyaggal fűszerezett füzetecskét adott ki. A jegy és a százéves Romániát reklámozó kis szórólap mellé ez is dukál annak, aki belépőt vált. Bárhogy is forgatja az ember, a néhány adat közt nagyítóval sem talál magyar vonatkozásút. Pedig „némi köze” nemcsak építőjének, de Hunyadi Jánosnak, Bornemissza Jánosnak, János Zsigmondnak, a Báthoryaknak, Bocskainak, a két Apafinak, Bethlen Gábornak is lehetett a sokat ostromolt, azonban mindvégig bevehetetlen erődítményhez. Ahhoz a várhoz, amelyet a Făgăraşul tău helyi internetes lap még a tárgyilagosság látszatára sem adva teljesen eredeti módon Cetatea lui Mihai Viteazul, azaz Vitéz Mihály vára (ál)névvel illet. Egyetlen gondolkodó történész sem vonja kétségbe, hogy nyúlfarknyira sikeredett uralkodása alatt Mihály havaselvi vajdának is lett volna köze Fogarashoz. Csakhogy pünkösdi királyságnyi időre, és egyáltalán nem meghatározó módon. A 16. század legvégén, 1599 októberében foglalta el és ajándékozta feleségének még mielőtt továbbállt volna a sellenberki csatába. Doamna Stanca nem dúskálhatott sokáig a méltóságoknak kijáró életben; a nagyra törő vajda 1601-ben bekövetkezett bukása után a megözvegyült asszonyságot Basta generális és helyőrsége a trón mellől egyenesen a tömlöcbe vetette, várkapitánnyá pedig Mihály gyilkosát, Jacques Beauryt nevezte ki.

A jegy és a százéves Romániát reklámozó kis szórólap mellé ez is dukál annak, aki belépőt vált. Bárhogy is forgatja az ember, a néhány adat közt nagyítóval sem talál magyar vonatkozásút.

Utoljára 2018. december 1-jén látták Vitéz Mihályt Fogaras várában. A román centenáriumi ünnepségen másodjára is bevonult fehér lován, majd a zászlólengető tömeg éljenzése közepette köszöntötte az egybegyűlteket. A történelmi személyiségek alteregói más alkalmakkor is fel-felbukkannak a magas kőfalak között. A városnapokon korabeli ruhákba öltözött fiatal lányok szelik keresztül-kasul a kastély udvarát. Ilyenkor számos szempár megakad a Lorántff y Zsuzsannára emlékeztető csinos hölgyeken, de a figyelem középpontjában mégiscsak az uralkodók állnak: Bethlen Gábor, Apafi Mihály és Negru vodă. A legenda szerint utóbbi elhagyva Fogarast és átkelve a hegyeken, Havasalföld alapítója és ebből kifolyólag első uralkodója volt. A történészek ma is azon vitáznak, hogy ez a bizonyos Fekete vajda egyáltalán létező vagy a népi hiedelem által életre keltett figura lehetett. Tény, hogy a fogarasi románok számára kultikus személyiséggé nőtte ki magát: szobra áll a főtéren és iskola viseli a nevét. Az uralkodó gúnyáiba bújtatott hasonmása nagyobb ünnepélyeken a várudvaron lévő trónon székel, teljesen kiszorítva Erdély valós fejedelmeit.

„Még tiszta szerencse, hogy a Bethlennek meg Apafinak öltözötteknek nem kell letérdelniük előtte” – jegyzi meg némi iróniával a helyi RMDSZ elnöke, Szabó Gábor, amikor a várbeli történelemhamisítást hozzuk szóba. Azt, amelynek „köszönhetően” a megrögzötten ismételgetett kontinuitáselméletnek megfelelően Fogarast már a 14–15. században Terra Blachorum, azaz a román föld részeként mutatják be, az egyik kiállítótermet ortodox ikonokkal, a másikat drakulás emléktárgyakkal tűzdelték tele. A többnyelvű feliratok angol változatából Bethlen Gábor nevét kigyomlálták, Majláth Istvánt román bojárként mutatják be, a magyarul Báthoryról elnevezett bástyát más nyelveken a dobos tornyaként emlegetik.

A jó pap holtig tanul elv alapján a szakavatott látogató számos „újdonságot” fedez fel a fogarasi várban. Ugyanakkor arra is ráébred: ezek mind valamit helyettesíteni hivatott információk és tárgyak. Például Apafi és Bornemissza Anna képe valamikor a vár bejárati részét ékesítette, aztán egyik napról a másikra eltűnt, körülbelül akkor, amikor a kultuszminisztérium éléről a magyar politikusok.

Mikszáth Kálmán esete Fekete vajdával

Ugyanígy kámforrá vált az összes magyar utcanév, beleértve a Bethlent is, amelyet ma Doamna Stancának hívnak. Radu Negrunak a nevét kapta a Mikszáth Kálmán országgyűlési képviselő mandátuma alatt és az ő közvetlen közbenjárására, Alpár Ignác tervei alapján épült egykori magyar királyi gimnázium. Bár nem túl sűrűn tette tisztét a városban, az író-politikus minden követ megmozgatott annak érdekében, hogy az általa tizennyolc esztendőn keresztül képviselt Fogaras és vidéke felemelkedhessék a szegénységből.

Amikor az RMDSZ megpróbált legalább egy emléktáblával tisztelegni a Beszterce ostroma, a Különös házasság vagy a Noszty-fiú esete Tóth Marival című művek szerzője előtt, az iskola tanárai kapásból elutasították a javaslatot. Mint ahogy az önkormányzati képviselők is tették, amikor a magyar közösség köztéri szobrot szeretett volna állítani Lorántffy Zsuzsannának. Pedig a város első román iskoláját éppen I. Rákóczi György hitvese alapította. És amint Szász Tibor református lelkész meséli, ő volt az, aki a környékbeli pópákat behozta a városba, és írni-olvasni taníttatta. „A liturgiát ismerték, de addig az ujjukkal írtak alá” – mosolyodik el a lelkipásztor. Minden jótett elnyeri méltó büntetését – szokták mondani, így a Fogarason élő magyar fejedelemasszony által létesített iskolának a Doamna Stanca név jutott. A havasalföldi vajda felesége szobrot is kapott Fogarason, méghozzá egy kőhajításnyira a vár falától. Szabó Gábor szerint ezek után kár is csodálkozni az afféle tévhitek terjesztésén, miszerint a főgimnáziumot a román uralkodó felesége alapította. „Nem is olyan régen arra lettem fi gyelmes az utcán, hogy egy édesanya magyarázza a gyermekének, milyen szép iskolát épített Doamna Stanca!” – idézi a rögtönzött utcai „történelemórát” az RMDSZ elöljárója.

A fogarasi magyarságot nem csak az emlékállítás lehetőségétől fosztotta meg az újkori hatalom. A közösség azt is elveszítette, amit közvetlen 1990 után kiharcolt.

Történelmi giccs formájában Drakula is beköltözött a vár falai közé

CÍMLAPFOTÓ: A fogarasi vár teljes szépségében: már csak a külső emlékeztet a magyar múltra